

Проблемні питання оцінки висновку експерта в адміністративних справах

Олена Усенко

кандидат юридичних наук, судовий експерт, завідувач Чернігівського відділення, Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Чернігів, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0534-5422>, e-mail: chernihiv@kndise.gov.ua

Здійснено комплексний науково-практичний аналіз проблемних питань оцінювання висновку експерта як засобу доказування в адміністративному судочинстві України. Обґрунтовано, що висновок експерта, попри його особливу доказову природу, не має наперед установленної сили та підлягає критичному оцінюванню судом разом з іншими доказами.

Ключові слова: адміністративне судочинство; експертний висновок; оцінка доказів; спеціальні знання; Верховний Суд; судова експертиза.

Problematic Issues of Evaluating an Expert Opinion in Administrative Cases

Olena Usenko

The article provides a comprehensive scientific and practical analysis of problematic issues related to the evaluation of expert opinions as a means of proof in administrative proceedings in Ukraine. It is substantiated that, despite its special evidentiary nature, an expert opinion does not have predetermined probative force and must be critically assessed by the court in conjunction with other evidence.

Keywords: administrative proceedings; expert opinion; evaluation of evidence; special knowledge; Supreme Court; forensic examination.

Оцінювання доказів є центральним елементом судової діяльності в адміністративному судочинстві, оскільки саме на цьому етапі формується внутрішнє переконання суду щодо встановлення фактичних обставин справи. Особливе місце поміж доказів посідає висновок експерта, який ґрунтується на спеціальних знаннях і має підвищену доказову складність. Водночас специфіка висновку експерта часто зумовлює помилкове сприйняття його судами як беззаперечного доказу.

Відповідно до ст. 90 Кодексу адміністративного судочинства України (далі — *КАС України*), суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному та об'єктивному дослідженні доказів у справі. Жоден доказ не має для суду наперед установленної сили. Зазначене положення є принциповим для правильного розуміння ролі та значення висновку експерта в адміністративних спорах [1].

Нормативні засади оцінювання висновку експерта в адміністративному судочинстві визначаються насамперед положеннями КАС України та Закону України «Про судову експертизу» (далі — *профільний Закон*). Так,

ст. 72 та 90 КАС України закріплюють загальні правила доказування та оцінювання доказів, які повною мірою поширюються й на висновки експерта.

Профільний Закон визначає вимоги до форми та змісту висновку експерта, підкреслюючи, що він має бути науково обґрунтованим, об'єктивним і складеним з дотриманням методик відповідного виду експертизи. Водночас жодна норма профільного Закону не надає висновку експерта пріоритетної доказової сили, що узгоджується з принципами адміністративного судочинства [2].

Однією з найбільш поширених проблем є формальний підхід судів до оцінювання висновку експерта. У деяких випадках суди обмежуються констатацією наявності висновку експерта в матеріалах справи, не аналізуючи його внутрішню логіку, наукову обґрунтованість та відповідність поставленим питанням.

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду неодноразово зазначав, що формальне посилення на висновок експерта без аналізу його змісту суперечить вимогам ст. 90 КАС України та порушує принцип обґрунтованості судового рішення.

Ще однією суттєвою проблемою є ігнорування судами меж спеціальних знань експерта. На практиці трапляється, що суди приймають до уваги висновки експертів, що містять правове оцінювання або висновки щодо правомірності рішень суб'єктів владних повноважень.

Верховний Суд у своїй практиці послідовно наголошує, що експерт не має права виходити за межі спеціальних знань та вирішувати питання права. У разі, якщо висновок експерта містить такі елементи, суд зобов'язаний надати йому критичну оцінку або відхилити його як неналежний доказ.

Оцінювання висновку експерта передбачає перевірку не лише його формальної відповідності процесуальним вимогам, але й наукової обґрунтованості застосованих методик та зроблених висновків. Проте на практиці адміністративні суди часто не здійснюють належної перевірки методичної частини експертного дослідження [5].

Науковці зазначають, що суд не має самостійно замінювати експерта, проте зобов'язаний перевіряти логічність міркувань експерта, відповідність застосованих методик предмету експертизи та узгодженість висновків з іншими доказами у справі.

Важливим аспектом оцінювання висновку експерта є його співвідношення з іншими доказами у справі. Помилковим є підхід, за якого висновку експерта надається домінуюче значення без урахування письмових, речових або електронних доказів.

Верховний Суд у своїх рішеннях підкреслює, що висновок експерта має оцінюватися разом з усіма доказами, а наявність суперечностей між ними зобов'язує суд навести мотиви, із яких він надає перевагу тому чи тому доказу.

Аналіз практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду дає змогу виокремити низку сталих правових позицій щодо оцінювання висновку експерта. Зокрема, в ухвалі Суворовського районного суду м. Одеса від 26 січня 2022 року у справі № 523/19452/20 зазначено, що висновок експерта не має наперед установлені сили та не може автоматично покладатися в основу судового рішення без критичної оцінки [3].

У постанові від 05 квітня 2024 року у справі № 420/5521/19 Верховний Суд наголосив, що суд зобов'язаний оцінити висновок експерта з погляду його повноти, логічності та відповідності поставленим запитанням, а в разі виявлення недоліків — надати мотивовану оцінку або вирішити питання про призначення додаткової або повторної експертизи. У цій справі Верховний Суд виклав правовий висновок, відповідно до якого *«суд, беручи до уваги висновки експерта як доказ у справі, зобов'язаний здійснити перевірку попередження експерта про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку за статтею 384 Кримінального кодексу України; недотримання судом такої вимоги не може вважатися формальним порушенням норм процесуального закону, оскільки КАС України визначає це обов'язковою вимогою, від якої залежить допустимість чи недопустимість висновку як доказу»* [4]

Для підвищення якості судової оцінки висновків експерта в адміністративних справах доцільно удосконалити методичні рекомендації для суддів щодо оцінювання висновків експерта; забезпечити системне врахування правових позицій Верховного Суду; підвищити рівень спеціальної підготовки суддів у сфері судової експертизи; активніше застосовувати інститут додаткової та повторної експертизи в разі наявності обґрунтованих сумнівів щодо висновку експерта.

Докладно проаналізувавши положення КАС України, профільного Закону, а також правові позиції Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду щодо критеріїв належності, допустимості, достовірності та достатності висновку експерта, виявили типові помилки судів під час оцінювання експертних досліджень, зокрема формальний підхід до сприйняття висновків експерта, ігнорування меж спеціальних знань та недостатню перевірку наукової обґрунтованості висновків експерта. Оцінювання висновку експерта в адміністративному судочинстві є складним інтелектуальним процесом, що потребує від суду поєднання процесуальних знань і розуміння сутності спеціальних

знань. Проблемні питання, пов'язані з формалізмом, ігноруванням меж компетенції експерта та недостатньою перевіркою наукової обґрунтованості висновків експерта, негативно впливають на якість судових рішень. Розв'язання цих проблем можливе шляхом

системного застосування правових позицій Верховного Суду, удосконалення законодавства та розвитку судової експертології, а також удосконалення судової практики оцінювання висновку експерта в адміністративних справах.

Перелік джерел посилання

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 26.01.2026).
2. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 26.01.2026).
3. Ухвала Суворовського районного суду м. Одеси від 26.01.2022 р. у справі № 523/19452/20. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/102779355/> (дата звернення: 26.01.2026).
4. Постанова Верховного суду України від 05.04.2024 р. у справі № 420/5521/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118172638> (дата звернення: 26.01.2026).
5. Авдеєва Г. К. Проблеми нормативно-правового регулювання судово-експертної діяльності в Україні. *Актуальні проблеми національного законодавства* : мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (Кропивницький, 17.11.2022). Кропивницький, 2022. Ч. 1. С. 61.